

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף פט

למדנו במשנה - חצי לוג שמן לתודה:

תניא רבי עקיבא אומר: נאמר "וְהִקְרִיב עַל זֶבַח הַתּוֹדָה, חֲלוֹת מִצּוֹת בְּלוֹלֹת בְּשֶׁמֶן, וְרִקְיָי מִצּוֹת מְשָׁחִים בְּשֶׁמֶן". מדוע נאמר בפסוק פעמיים "בשמן"? תשובה - אילו היה נאמר "בשמן" פעם אחת, הייתי אומר שהלחם של תודה הוא ככל המנחות שנותנים בהם לוג שמן. אבל עכשיו שכתוב פעמיים "בשמן" יש כאן 'ריבוי אחר ריבוי', והכלל הוא 'אין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט'. ואם כן הפסוק ממעט את השמן של לחם תודה לחצי לוג.

הגמרא עוצרת ומקשה: ריבוי אחר ריבוי? חד ריבוי הוא! משום שה"בשמן" הראשון נצרך ללמד ש'במנחה' הזו צריכים לתת שמן. ומתרת: אלא אילו לא נאמר בשמן כל עיקר הייתי אומר הרי הוא ככל המנחות ללוג, עכשיו שנאמר בשמן בשמן הוא ריבוי אחר ריבוי, ואין ריבוי אחר ריבוי אלא למעט, מיעטו הכתוב לחצי לוג: כלומר אין צורך לכתוב "בשמן" כלל, כי לא מצאנו מנחת חלות ורקיקין בלי שמן. ולכן גם ה"בשמן" הראשון כבר מיותר.

הברייתא ממשיכה: יכול יהא חצי לוג זה מתחלק לשלשת מינין, לחלות ולרקיקין ולרביכה? תשובה: כשהוא אומר "בשמן" ברביכה שאין תלמוד לומר, ריבה שמן לרביכה. הא כיצד? מביא חצי לוג שמן וחוצייה, [חציין] לחלות ולרקיקין, וחציין לרביכה: כלומר בהמשך הפסוק הנ"ל כתוב "בשמן" נוסף למין 'רבוכה' "וְסִלְתָּ מִרְבֵּכָתְךָ חֲלוֹת בְּלוֹלֹת בְּשֶׁמֶן", ואין צורך לומר לתת שמן ברבוכה כי כבר כתוב זאת במנחת חביתין. אלא הפסוק בא לרבות שמן ברבוכה יותר מחלות ולרקיקין. ולכן כיצד הוא עושה? הוא מחלק את השמן לשני חצאים, רבע לוג לחלות ולרקיקין, ורבע לוג לרבוכה.

אמר לו ר' אלעזר בן עזריה: לרבי עקיבא, גם אם תרכה כל היום כולו "בשמן" "בשמן" אינני שומע לך! משום שהדין של חצי לוג שמן לתודה, והחלוקה שלו

רביעית לחלות ורקיקין ורביעית לרבוכה, הוא הלכה למשה מסיני. וכן הדין של רביעית שמן לנזיר, והדין של אחד עשר יום שבין נדה לנדה, הם הלכה למשה מסיני

*

למדנו במשנה - בלוג היה מודד: המביא מנחה בכלי של שישים עישרון, לדעת חכמים נותן שישים לוג שמן, לוג לכל עישרון. לדעת רבי אליעזר ב"י מביא לוג אחד לכל השישים.

תנו רבנן: נאמר במצורע עני "עשרון כלול ולוג" ("ועֶשְׂרוֹן סֶלֶת אֶחָד בְּלוּל בְּשֶׁמֶן לְמִנְחָה וְלֹג שֶׁמֶן") מכאן לומדים שכל עישרון טעון לוג אחד של שמן. זו דעת חכמים. אבל לדעת רבי נחמיה ורבי אליעזר ב"י, אפי' מנחה של שישים עשרונים טעונה רק לוג אחד, שנאמר "למנחה ולוג שמן" כלומר מנחה שלימה מספיק לה לוג אחד אפילו אם היא ענקית. (אלא שביותר משישים עישרון המנחה לא נכללת יפה, ולכן המקסימום של מנחה בכלי אחד הוא שישים עישרון).

קושיא: ורבי נחמיה ור' אליעזר (בן יעקב), האי "עשרון כלול ולוג" מאי עבדי ליה? תירוץ: **הוא לגופיה, דקא אמר רחמנא לייתי חד עשרון:** הפסוק הזה נצרך ללמד על מנחת מצורע עצמה שצריכה לוג שמן, דהינו שעל המצורע להביא עישרון כלול בלוג אחד.

ואידך - לגופיה לא צריך, מדגלי רחמנא גבי מצורע ג' קרבנות וג' עשרונות, הכא **חד קרבן חד עשרון:** וחכמים עונים על הטענה שהפסוק נצרך ללמד על השמן של מצורע עצמו, שאין צורך ללמד על כך, כי התורה גילתה בנסכים של הקרבנות של מצורע עשיר, שהוא מביא שלוש קרבנות ושלוש עשרונות. ואם כן אנו כבר יודעים מכאן שמצורע עני שמביא רק קרבן אחד שעליו להביא עישרון אחד. ואם כן הפסוק מיותר ללמד על שאר מנחות שכל עישרון מצריך לוג שמן.

ואידך - איצטריך, סלקא דעתך אמינא הואיל וחס רחמנא עליה לאתויי בדלות אימא לא ליבעי מינה כלל: רבי נחמיה וראב"י עונים - עדיין הפסוק נצרך ללמד על מצורע עני ואי אפשר ללמוד אותו ממצורע עשיר. כי היה מקום לומר שבגלל

שהקב"ה ריחם על מצורע עני שמביא רק קרבן אחד, הוא ריחם עליו שגם לא יצטרך להביא כלל עישרון. קמ"ל בפסוק שהוא כן צריך להביא עישרון.

ואידך - לגמרי לא אשכחן: וחכמים עונים - לא מצאנו קרבן שנפטר מלהביא מנחה, ולכן היינו לומדים מעשיר שעני מביא עישרון אחד.

קושיא: ורבנן - האי "למנחה ולוג שמן" מאי עבדי ליה? תירוץ: ההוא למתנדב מנחה שלא יפחות מדבר הטעון לוג, ומאי ניהו? עשרון: הפסוק לא בא ללמד שלמנחה שלימה מספיק לוג אחד, אלא שמי שמתנדב להביא מנחה עליו להביא לכל הפחות עישרון, כי עישרון הוא דבר שטוען לוג אחד של שמן.

ואידך - תרתי שמעת מינה: ורבי נחמיה וראב"י עונים - מהפסוק לומדים את שני הדברים. גם שכל עישרון מצריך לוג שמן, וגם שהמינימום של מנחה הוא עישרון.

*

למדנו במשנה - ששה לפר ארבעה לאיל שלשה לכבש: שישה לוג למנחה של פר, ארבע לוג למנחה של איל, ושלושה לוג למנחה של כבש.

מנלן? דכתיב ונסכיהם וכו': נאמר "ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר, ושלישית ההין לאיל, ורביעית ההין לכבש יין" (והוא הדין לשמן). "הין" זה 12 לוג. כפי שלומדים מהפסוק בשמן המשחה "שמן זית הין" ונאמר "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם", "זה" בגימטריא 12, מכאן לומדים ש'הין' זה 12 לוג. ואם כן הפסוק במנחות שאומר "חצי ההין יהיה לפר" ביאורו שש לוג (חצי מ-12). ושלישית ה'הין' זה ארבע (שליש מ-12). ורביעית ה'הין' זה שלוש (רבע מ-12).

*

למדנו במשנה - שלשה ומחצה למנורה, חצי לוג לכל נר:

מנא הני מילי? שהשמן הנצרך להדלקת נר המנורה הוא חצי לוג?

דת"ר מערב עד בוקר: בעבודת הנרות נאמר "יערוך אותו אהרון ובניו מערב עד בקר", וכוונת הפסוק שצריך לתת שמן שתהיה דולקת מהערב ועד הבוקר. ועוד דרשו מהפסוק הזה שהדלקת הנרות היא העבודה האחרונה בבית המקדש, ואסור לעשות לאחריה עבודה אחרת.

ושיערו חכמים שחצי לוג נצרך בכדי לדלוק מהלילה ועד הבוקר.

איכא דאמרי מלמעלה וכו': יש אומרים שרבנן בדקו את כמות השמן הנצרכת למנורה 'מלמעלה למטה', דהיינו בתחילה נתנו בכלי לוג שמן, וכשראו שנותר שמן בבוקר הורידו מהכמות, וכך עשו עד שהגיעו למסקנה שהכמות היא חצי לוג. ויש אומרים שבדקו 'ממטה למעלה' דהיינו בהתחלה נתנו בכלי רק רבע לוג, וכשראו בבוקר שחסר שמן הוסיפו שמן, וכך עשו עד שהגיעו למסקנה שהכמות היא חצי לוג.

מאן דאמר ממטה למעלה וכו': הגמרא מבארת את טעם של כל שיטה. ליש אומרים ששיערו ממטה למעלה, כי התורה חסה על ממונן של ישראל, ואם יעשו הפוך יצטרכו לזרוק בבוקר את השמן הנותר. וליש אומרים ממעלה למטה, משום ש'אין עניות במקום עשירות', ובית המקדש הוא מקום של עשירות וכבוד, ולא מתנהגים בו בהנהגה של עניות.

משנה: מערבין נסכי פרים בנסכי אילים: מותר לערב את הנסכים של קרבן פרים עם הנסכים של קרבן איל. משום שהיחס של השמן והסולת שלהם שווה. כי בפר יש שלוש עשרונים ושש לוג שמן (דהיינו שני לוג לעישרון), ובאיל יש שני עשרונים וארבע לוג שמן (שני לוג לעישרון). אבל אסור לערבב נסכים של כבש עם נסכים של פרים ואיל, כי בכבש יש יחס שונה בין השמן לסולת, עישרון אחד ושלוש לוג שמן (שלוש לוג לעישרון).

אבל מותר לערבב נסכי כבשים בנסכי אחרים, ואפילו של יחיד בשל ציבור, ושל קרבן שקרב היום בשל קרבן שקרב אמש.

ואם בללן אלו בפני עצמן ואלו בפני עצמן ונתערבו כשרים, אם עד שלא בללן פסול: אם בלל את הסולת והשמן של מנחת פרים או איל בפני עצמה, וכן את הסולת והשמן של מנחת כבש בפני עצמה. ואחר כך נתערבו המנחות, כשרות משום שהעירבוב קרה לאחר שהן כבר נבללו. אבל אם העירבוב קרה לפני שהם נבללו הן פסולות, משום שמנחת פרים ואיל צריכה להיות עבה (עם קצת שמן) ואילו מנחת כבש צריכה להיות רכה (עם הרבה שמן), וכאשר הן נתערבו כבר אי אפשר לבלול אותן כפי הדין שלהם.

הכבש הנא עם העומר: במנחת כבש של קרבן הבא עם העומר, יש דין מיוחד שצריך לתת בה שני עשרונים (ולא אחד כמו בכל קרבן כבש). אך למרות זאת כמות השמן לא היתה כפולה אלא זהה לשאר מנחות הכבש (שלושה לוגין).

גמרא: למדנו במשנה שמערכים נסכי פרים בנסכי אילים, הגמ' מקשה על כך:

קושיא: ורמינהו: והרי למדנו בברייתא - נאמר בתורה "**וְהִקְטִירוּ הַכֹּהֵן הַמַּזְבֵּחַ**", מכך שלא נאמר "והקטיר" אנו לומדים שלא יערב חלבים של קרבן זה בחלבים של קרבן אחר. ע"כ הברייתא. וא"כ כמו כן אין לערב נסכים בנסכים!

תירוץ: אמר רבי יוחנן: כוונת משנתנו שאם נתערבו כשר בדיעבד, לפי שהלימוד מ"וְהִקְטִירוּ" הוא שאסור לערב לכתחילה אבל בדיעבד כשר.

קושיא: אי הכי: אם ברישא של משנתנו מדובר בדיעבד, א"כ גם מה שנאמר ברישא של הסיפא - 'אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים' מדובר שאפילו בדיעבד לא יקריב, וזה אי אפשר לומר, שהרי בסיפא לגבי מנחות של פרים וכבשים נאמר - 'בללן אלו בפני עצמן ואלו בפני עצמן ונתערבו כשרין' (בדיעבד), משמע א"כ שכוונת הרישא של הסיפא 'אין מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים' הוא שרק לכתחילה לא מערבין, אבל אם התערב כשרים בדיעבד, ונמצא א"כ שגם מה ששינו בתחילת המשנה שמותר לערב לכתחילה, וחזרה הקושיא שהרי בברייתא למדנו שאסור לערב.

תירוץ: אמר אביי: באמת אסור לכתחילה לערב את הסולת והשמן, אבל אם כבר התערבו מותר להקטירם, וגם את היין אסור לערב לכתחילה גזירה שמא יבוא לערב גם את הסולת והשמן, ומה שאמרה המשנה 'מערכין נסכי פרים בנסכי אילים' מדובר בין הנסכים, והכוונה שמערכים את יין הנסכים של פרים עם אילים אפילו לכתחילה אם כבר נתערב סלתן ושמןן, שאז כבר אין לגזור שמא יערב אותם שהרי כבר התערבו.

קושיא: ויינן לכתחילה לא? וכי האם אסור לערב יין אם עדיין לא נתערב סלתן ושמןן? והרי למדנו בתוספתא - במה דברים אמורים שלא מערבין נסכי כבשים בנסכי פרים ואילים? בסולת ושמן, אבל יין מערבין.

תירוץ: **אלא אמר אביי**: במקרה שכבר הוקטר סלתן ושמןן כמצוותו, מערבין יין לתחתילה, לפי שאין לחשוש שמא יערב גם את סלתן ושמןן שהרי הוא כבר הוקטר, ובמקרה כזה אמרה הבריייתא שמערבים את יין גם אם לא התערב שמןן וסלתן. וכן במקרה שלא הוקטר סלתן ושמןן אם כבר התערב סלתן ושמןן מערבים את יין, לפי שאין לחשוש שמא יערב גם את סלתן ושמןן שהרי הוא כבר התערב. אבל אם לא התערב סלתן ושמןן לא מערים את יין, שמא יערב גם את סלתן ושמןן ותיפסל המנחה, ועל זה דיברה משנתנו.

*

למדנו במשנה - הכבש הבא עם העומר אע"פ שמנחתו כפולה לא היו נסכיו כפולים:

[מכאן ע"פ ביאור 'חברותא']

תנו רבנן: נאמר לגבי הכבש הבא עם העומר **וּמְנַחְתּוּ שְׁנֵי עֶשְׂרִים**, מכאן לומדים על כבש הבא עם העומר שמנחתו כפולה משאר מנחת נסכי כבש, שאינם אלא עשרון אחד.

יכול, כשם שמנחתו כפולה ממנחת נסכי כבש, כך יינו כפול מנסכי יין של כבש, ויביא חצי הין יין לנסכים כפל נסכי כבש שהם רביעית הין - **תלמוד לומר** גבי כבש הבא עם העומר: **"ונסכו יין רביעית הין"**.

יכול שנאמר: אכן לא יהא יינו כפול שהרי אינו נבלל עם מנחתו, ואין כפל מנחתו מחייבת את כפל יינו - **אבל יהא שמונו כפול** - יביא חצי הין שמן לבלילת המנחה כפל משמן של מנחת הכבשים שאינו אלא רביעית הין - **שהרי נבלל עם מנחתו**, ומן הדין שנאמר: לא שינה הכתוב את רכותה של הבלילה, ולכן יביא חצי הין שמן שתהא לבלילתו רכה כשאר מנחות נסכי הכבש - **תלמוד לומר "ונסכו יין רביעית הין"**, לימד על **כל נסכיו** - ואף נסכי השמן - **שלא יהו אלא רביעית**.

שואלת הגמרא: **מאי תלמוד לומר**, האיך נלמד מלשון זה העוסק בנסכי יין לנסכי השמן?

אמר רבי אלעזר, כתיב "ונסכה" [נסך שלה, של המנחה] ומשמע לפי הכתיב שהפסוק מדבר בנסכי המנחה דהיינו השמן שנבלל בה, **וקרינן "ונסכו"** [נסך של

הכבש], ומשמע שהפסוק מדבר בנסכי הכבש דהיינו היין שאין לו קשר אלא עם הכבש ולא עם המנחה -

הא כיצד? נסכה זמנחה כנסכו דיון, מה יין רביעית כמפורש בכתוב, **אף שמו נמי רביעית** ההין כשאר שמנו של כבש, ולא חצי ההין.

אמר רבי יוחנן: א. האשם ששחטו שלא לשמו, הרי הוא כשר אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה, כדעת חכמים במשנה בתחילת זבחים.

ב. האשם בכל מקום אינו טעון נסכים כלל, מלבד אשמו של מצורע שהוא טעון נסכים, וכמבואר במשנה (לקמן צ:).

ג. מצות עשה להיות אש יקודה תמיד על המזבח, שנאמר "אש תמיד תוקד על המזבח"... בבוקר עורכין עצים, ועושין בראש המזבח מערכה גדולה של אש... וכן מצוה לעלות בשני גזרים של עץ עם תמיד של שחר יתר על עצי המערכה, שנאמר "ובער עליה הכהן עצים", וכן מוסיפין שני גזרים עם תמיד של בין הערבים, שנאמר "וערכו עצים על האש", מפי השמועה למדו, שבתמיד של בין הערבים הכתוב מדבר. שני גזרים של בין הערבים מעלין אותן שני כהנים כל אחד ואחד בעץ יחידי בידו, שנאמר "וערכו" הרי כאן שנים, אבל של שחר בכהן אחד.

אשם מצורע ששחטו שלא לשמו, שהוא כשר, אלא שלא עלה לבעלים לשם חובה, הרי הוא **טעון נסכים** כדין אשם מצורע, ולא כשאר אשמות שאינם טעונים נסכים, כלומר, עדיין דינו עליו להיות טעון נסכים.

משום **שאם אי אתה אומר כן** להטעינו נסכים כדינו הראשון, הרי **פסלתו**.

קושיא: מתקיף לה רב מנשיא בר גדא, **אלא מעתה, כבש הבא עם העומר ששחטו שלא לשמו**, שלא עלה לשם חובה וכשאר עולה הוא, **תהא מנחתו כפולה** ממנחת שאר כבשי עולה, וכדין כבש הבא עם העומר שמנחתו כפולה - ומשום **שאם אי אתה אומר כן** ליתן לו את דינו הראשון, הרי **פסלתו!**

וכן עולת **תמיד של שחר ששחטו שלא לשמו**, שאינו עולה לשם חובה, **יהא טעון** סידור **שני גזירין** של עץ על המערכה **בכהן אחד** כדין תמיד של שחר, ולא כשאר עולות שאינן טעונות תוספת גזירין - ומשום **שאם אי אתה אומר כן** ליתן לו את דינו הראשון, הרי **פסלתו!**

וכן תמיד של בין הערבים ששחטו שלא לשמו ואינו עולה לשם חובה, יהא טעון סידור שני גזירין בשני כהנים – ומשום שאם אי אתה אומר כן, הרי פסלתו!?

וכי תימא: אין הכי נמי, הרי אי אפשר לומר כן – דהא לא חשיב להו רבי יוחנן [לא הזכיר את כל אלו] מלבד אשם מצורע שהוא טעון נסכים מטעם זה.

תירוץ: אמר אביי: אכן כל אלו נשתנה דינם משאר קרבנות להטעינם דינם הראשון, והא דלא חשיב להו רבי יוחנן, הוא משום דחדא מינייהו נקט [אחד האופנים נקט רבי יוחנן].

רבא אמר לא כן, אלא באמת שלשת אלו אין דינם הראשון עליהם, כי: בשלמא הנך – כבש הבא עם העומר ותמיד של שחר ובין הערבים – שהרי עולות נינהו, ולכך אנו אומרים: אי לא חזו לעולת חובה, קרבו לעולת נדבה ודינם כשאר עולות. אלא הכא – גבי אשם מצורע – אי לא מוקמת ליה במילתיה [אם לא תתן לו את כל דיני אשם מצורע] הרי אשם נדבה מי איכא, ובהכרח עדיין שם תורת אשם מצורע עליו לחייבו בנסכים.

תניא כוותיה דרבי יוחנן: אשם מצורע ששחטו שלא לשמו, או שלא נתן מדמו על גבי בהונותיו של המצורע כדין אשם מצורע, הרי זו עולה להקטרה לגבי מזבח, וטעון נסכים כאשר אשם מצורע, וצריך המצורע אשם אחר להתירו לאכול בקדשים, שהמצורע מותר בקדשים על ידי הבאת קרבנותיו.

[עד כאן ע"פ ביאור 'חברתא']